

Національна академія внутрішніх справ

Кафедра філософії права та юридичної логіки

ФІЛОСОФІЯ

Мультимедійний підручник

Тема 7.

“ Соціальна філософія ”

План лекції

1. Соціальна філософія: об'єкт, предмет, завдання. Специфіка пізнання соціального.
2. Філософські концепції розуміння суспільства.
3. Філософія історії: проблема осмислення історичного процесу.
4. Історичні моделі культури та цивілізаційні типи.

Рекомендована література:

- Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекознания. – 2. изд. – СПб. и др.: Издательский дом «Питер», 2008. – 263 с.
- Афанасенко В. С., Горлач М. І., Данильян О.Г., Дзьобань О.П., Квіткін П.В. Соціальна філософія: підруч. для вищої шк.. – Х.: Прапор, 2011. – 679 с.
- Гіденс Е. Нестримний світ: Як глобалізація перетворює наше життя. – К.: Альтерпрес. – 2004. – 100 с.
- Губар О.М. Філософія: інтерактивний курс лекцій: навч. посібник. К.: Центр учбов. л-ри, 2012 – 416 с.
- Філософія: Хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л.В. Губерського. – К., 2012. – 621 с.
- Ідея культури: виклики сучасної цивілізації / Є.К. Бистрицький, С.В. Пролеев, Р.В. Кобець, Р.В. Зимовець. – К.: «Альтерпрес», 2003 – 192 с.
- Кримський С.Б. Під сигнатурою Софії. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 367 с.
- Попович М.В. Кровавый век / Мирослав Попович; пер. с укр. В.В. Целищева. – Харьков: Фолио, 2015. – 990 с.
- Філософія історії: підручник /О.А. Габріелян., І.І. Кальной – К.: Академвидав, 2011. – 213 с.
- Філософія як історія філософії: підручник / За ред. В.І.Ярошевця. – К.: Центр учбов. л-ри, 2012 – 648 с.
- Філософія [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [Л. В. Губерський та ін. ; за ред. Л.В. Губерського]. – Х. : Фолио, 2013. – 509 с.

Соціальна філософія – це система теоретичного знання про найбільш загальні особливості, закономірності та тенденції взаємодії соціальних явищ, цивілізаційного існування; функціонування і розвиток суспільства як цілісної системи.

Об'єктом соціальної філософії є соціальне життя, усе розмаїття соціальних процесів і явищ.

Предметом соціальної філософії є закономірності і тенденції розвитку суспільства, утворення історичних спільнот людей, взаємозв'язок між ними та їхня роль у суспільстві.

Головне завдання соціальної філософії – виявити в розмаїтті суспільних процесів, фактів, явищ, подій світоглядні, смислоутворювальні чинники і мотиви людської діяльності, з'ясувати як суспільство породжує людські інтереси, формує соціальні ідеали, утворює різноманітні системи соціальних цінностей і взаємодії.

Основні проблеми соціальної філософії

- Сутність суспільства
- Походження суспільства
- Структуру суспільства
- Фундаментальні закономірності суспільного розвитку
- Перспективи суспільного розвитку
- Закономірності функціонування суспільної системи

- субстратно-редуктивний підхід (Ф.Кріс, Ж.Моно, Е. Уїлсон та ін.)
- інтерактивний підхід (Дж. Мід, Дж. Хоманс та ін.)
- структурно-функціональний підхід (Р.Мертон та ін.)
- менталітетно-трансцендентальний підхід (М. Вебер, В. Дільтей, М. Шелер та ін.)
- діяльнісний підхід (марксизм)

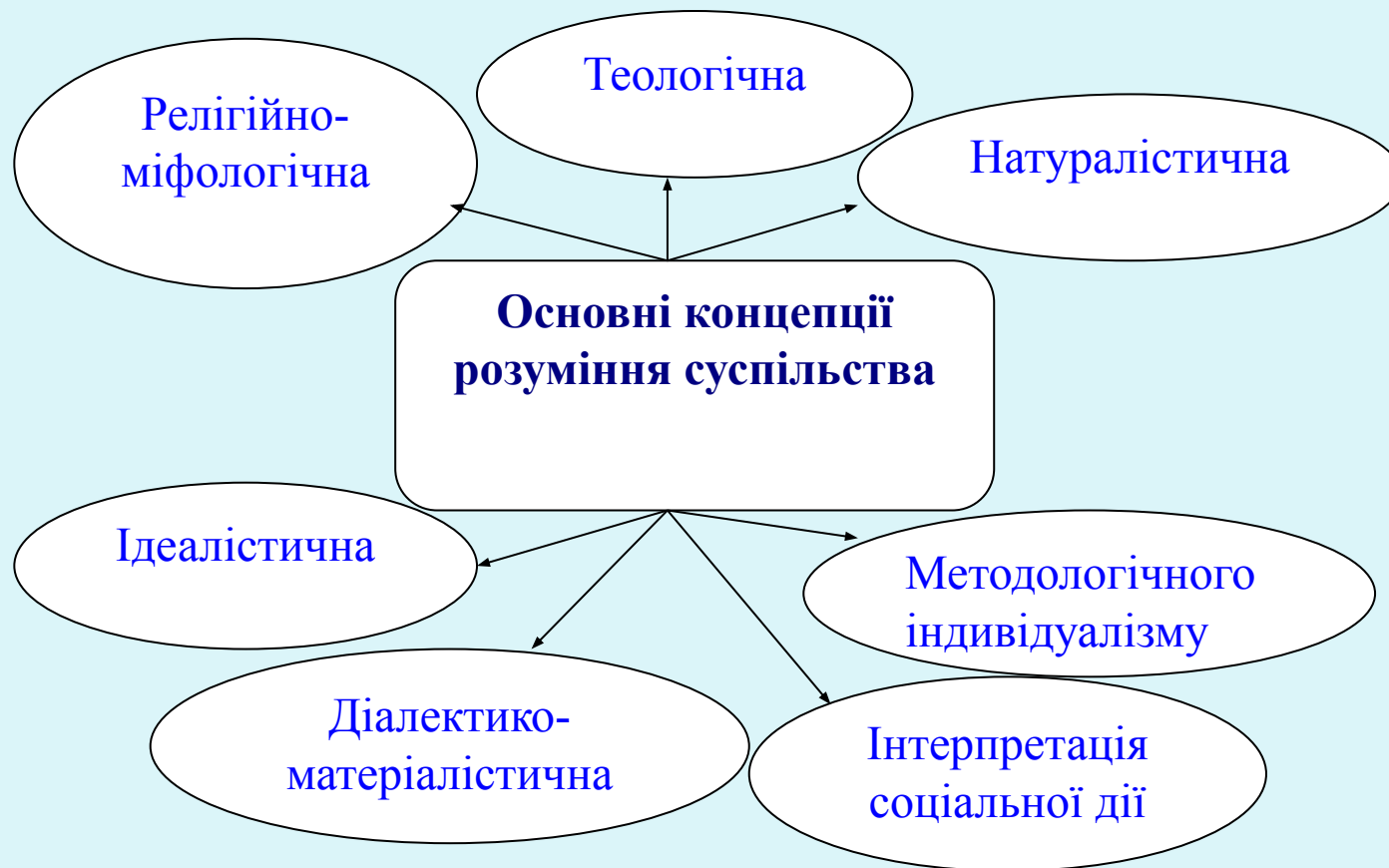
Соціальне – сукупність ознак і особливостей суспільних відносин, що виявляється у стосунках індивідів і спільнот, їх ставленні до свого місця в суспільстві, а також до явищ і процесів суспільного.

Соціальне пізнання – пізнання соціальних реалій життєвого середовища людей – постає як необхідна умова його налагодження

Термін «суспільство» у вузькому розумінні:

- 1) суспільство як сукупність суспільних відносин.
- 2) суспільство як певний етап людської історії (первісне суспільство, індустріальне суспільство, інформаційне суспільство тощо);
- 3) окреме, конкретне суспільство, що є самостійним суб'єктом історії (українське суспільство, американське суспільство тощо).

Суспільство в широкому розумінні - якісно відмінне від природи, багатомірне, внутрішньо розгалужене і водночас органічно цілісне утворення, що постає як сукупність історично сформованих способів і форм взаємодії та об'єднання (діяльності, відносин, поведінки, спілкування, регуляції, пізнання), в яких знаходить свій вияв всебічна

МАТЕРІАЛЬНА — охоплює процеси матеріального виробництва, розподілу, обміну, споживання, а також продуктивні сили й виробничі відносини, науково-технічний прогрес і технологічну революцію

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА — включає соціальні та політичні стосунки людей у суспільстві (національні, групові, міждержавні суспільні організації)

**Сфери
суспільного
життя**

КУЛЬТУРНО-ПОБУТОВА — охоплює виробництво культурних цінностей, передачу їх від одного покоління до іншого, життя сім'ї, побутові проблеми (організація відпочинку, вільного часу), освіту, виховання

ДУХОВНА — це широкий комплекс ідей, поглядів, уявлень, тобто весь спектр виробництва свідомості (як індивідуальної, так і суспільної), трансформації її від однієї інстанції до іншої (засоби масового інформування), перетворення в індивідуальний духовний світ людини

Економічна сфера суспільної діяльності
(інститут розподілу праці, власності, заробітної плати)

Політична сфера суспільної діяльності
(державна, армія, партії)

Духовна сфера суспільної діяльності
(мораль, право, мистецтво, релігія)

Інші сфери
(інститут сім'ї, культури, виховання)

Філософія історії

– галузь філософського знання, що вивчає історичний процес та його складові як своєрідні, внутрішньо розгалужені і водночас цілісні утворення в їхньому взаємозв'язку і змінах; способи і форми історичного пізнання, основні особливості використання історичних знань.

Концепції історичного розвитку:

- *Лінійні* - образ історії як незворотної послідовності подій; геометричним аналогом цієї моделі спрямованості історії є *пряма*. *Лінійність* – це послідовність таких подій, які ведуть до певного стану суспільства.
- *Циклічні* - тлумачаться як *послідовність подій, що повторюються* через певні проміжки часу. Для філософії історії характерні циклічні концепції, побудовані за метафорою *кола*, тому часто вживають замість поняття *циклу* поняття *кругообігу*.

Вчення про суспільно-економічні формації (К. Маркс)

- 1) суспільно-економічна формація - це якісно визначена цілісна соціальна система, найважливішим елементом якої є матеріальні (економічні), духовні (ідеологічні) та інші зв'язки й відносини, що встановлюються між людьми в процесі їхньої життєдіяльності. У взаємозв'язку матеріальних і духовних відносин головна роль належить матеріальним відносинам, стрижнем яких є виробничі відносини;
- 2) суспільно-економічна формація відображає те загальне, що характеризує громадське життя в різних країнах на певному етапі їхнього розвитку. Досліджуючи капіталізм і порівнюючи матеріальні та духовні відносини різних країн, *К. Маркс* помітив повторюваність багатьох сторін цих відносин і зробив висновок, що ці країни перебувають на одній стадії соціального розвитку - капіталістичній;
- 3) суспільно-економічна формація є етапом у розвитку суспільства. Виокремивши виробничі відносини з усіх інших соціальних зв'язків, *Маркс* виявив їхні основні типи. Таким чином з'ясувалося, що різні соціальні організми можуть мати як однакову соціально-економічну структуру, так і різну (тобто виробничі відносини різних типів). Отже, був зроблений висновок проте, що кожен тип виробничих відносин визначає етап, період історії, а розвиток і зміна цих типів - суть історії суспільства

Суспільно-економічна формація -
це конкретний історичний тип
суспільства, цілісна соціальна
система, що ґрунтується на
певному способі виробництва і
виступає як ступінь суспільного
прогресу.

Основні суспільно-економічні формації (К. Маркс)

Первісно-общинна

Суспільство не стратифіковане, експлуатація лише зароджується

Рабовласницька

Рабовласники
Раби

Феодалізм

Феодали
Селяни

Комунізм

Експлуатації вже немає, відсутня приватна власність

Капіталісти

Робітники

Капіталізм

Основні концепції культури:

- Концепції локальних культур О.Шпенглера “Занепад Європи” та А. Тойнбі “Осягнення історії”;
- Теорія культурних надсистем П. Сорокіна;
- Ігрова концепція культури Й. Гейзінга;
- Психоаналітичні концепції культури З.Фрейда та К.Г. Юнга;
- Структуралістські концепції культури К. Леві-Стросса та М. Фуко.

Формаційний та цивілізаційний підходи до розуміння історії

- формаційний підхід прагне в процесі аналізу охопити все суспільство й акцентує увагу на його динаміці, цивілізаційний - досліджує частину суспільства (окрему цивілізацію), а суспільство в цілому сприймає як статичне;
- формаційний підхід особливо увагу приділяє економічним факторам життя суспільства, цивілізаційний же - акцентує увагу на духовних факторах.

Прогрес

- це напрям розвитку, що характеризується переходом від нижчого до вищого, від менш досконалого до більш досконалого.

Регрес

- перехід від вищого до нижчого, від більш досконалого до менш досконалого.

Основні критерії історичного прогресу:

- духовний розвиток людини
- просування до об'єднання людства
- розширення свободи людини
- оволодіння силами природи
- розвиток продуктивних сил

Ознаки інформаційного суспільства

- 1) повсюдне впровадження науко- і інформаційномістких технологій;
- 2) бурхливе зростання індустрії знань, у яку переміщується все більше і більше людей і ресурсів;
- 3) у сфері освіти, науки, комп'ютерної діяльності, ЗМІ тощо продукується більше половини національного продукту;
- 4) радикальні зміни у співвідношенні робочого і вільного часу та особистих настановах людини;
- 5) зміна мотивацій людини від суто матеріальних цінностей і власності до можливостей самовираження та саморозвитку, задоволення роботою і життям;
- 6) використання інформації не лише для створення матеріальних і культурних благ, а й значною мірою для того, щоб формувати у громадян певні економічні, соціальні і політичну позиції;
- 7) формується новий тип споживача інформації.

Глобальні проблеми сучасності:

- Духовна криза
- Загроза світової війни із застосуванням зброї масового ураження
- Масові захворювання
- Зростання тероризму
- Вичерпання природних ресурсів планети
- Поглиблення екологічної кризи
- Нерівномірний соціально-економічний розвиток країн
- Демографічна проблема
- Глобальна зміна клімату

М.Вебер Культура – це сукупність духовних символів, що не підлягають ніяким утилітарним цілям.

Е.Кассірер Культура є формою розумової діяльності, що спрямована на створення і усвідомлення символічних форм.

Ж.Марітен Основу всього цінного в культурі становить релігія.

К.Леві-Стросс Головним проявом культури є мова, система знаків, комунікація, що може бути перекладена й зрозуміла.

А.Моль Культура – інтелектуальний аспект штучного середовища, що створюється людиною в процесі її життєдіяльності.

Вивчення культури опосередковане специфікою філософії як особливої форми суспільного пізнання полягає в осмисленні дійсності через визначення узагальнених поглядів на світ, місця та ролі людини в ньому, через пізнання загальних законів розвитку природи, суспільства і людського мислення.

Співвідношення понять “культура” і “цивілізація”

- цивілізація як загалом синонімічне до культури поняття;
- цивілізація як матеріальна культура;
- цивілізація як один із складових етапів культури;
- цивілізація як етап історичного розвитку, що приходить на зміну культурі.

Якщо поняття «культура» характеризує людину, визначає рівень її розвитку, способи самовиразу в діяльності, творчості, то поняття «цивілізація» характеризує соціальне буття самої культури. Культура та цивілізація постають двома різними сторонами людського суспільно-історичного буття; їх протистояння, але і взаємне стимулювання постає нормальним явищем і одним із джерел розвитку суспільства

Дякуємо за увагу!

КІНЕЦЬ